
REGIONAL AND SPATIAL POLICY - PLANNING OF OLD INDUSTRIAL ZONES

Maria Valkova Shishmanova Faculty of Mathematics and Natural Sciences, South-West University "N. Rilski", Blagoevgrad.
Bulgaria valkova_chich@abv.bg

Abstract: The Bulgarian economic model should not be borrowed, but must be based on the country's historical experience, considering the existing natural circumstances, the available resources, the political and economic realities in Bulgaria, Europe and the world. The current study analyzes the possibilities of the old industrial zones to be revitalized and included in the national economic turnover. It is necessary to base on the policy of revitalization and re-industrialization, which could use the old industrial zones through recapitalization, technical and technological renewal. In the cities that have developed an Integrated Urban Recovery and Development Plan (IURDP) are on their way to take to the rehabilitation, restoration and regeneration, thereby to revive and start working. The economic policy of developing new industrial zones and restoring old industrial areas in cities is tracked. Industrial policy in Bulgaria means recovery and accelerated development of Bulgarian industry. Regional policy and development – during the programming period 2014 - 2020, starts the implementation of the new strategic and planning documents for socio-economic and spatial development of territorial communities. The territorial (spatial) policy bases on the integrated approach to urban development. The study traces important contemporary phenomena and factors affecting spatial and architectural design of industrial buildings and complexes. The benefits of building and revitalization of industries and activities in abandoned industrial areas are outlined, aiming at a positive impact in social, economic, environmental and spatial aspect. Negative practices should not obstruct production areas in decline. Conversion can achieve optimal use of territorial resources and a balanced development of the urban structure. Intensive sustainable development leads to positive effects. Difficulties can be overcome through an initiative of the local self-government, businesses, landowners and other stakeholders to create strategies for optimal development of production areas in the context of urban structure and socio-economic factors, changes in the legal framework, tax reliefs and other financial incentives, stimulating PPPs and others. It is necessary that a number of in-depth surveys on site selection, expedience and optimal solution to be carried out in order to ensure the long-term existence, financial and social effect of the

Keywords: industrial zones, revitalization, industrial policy, regional and spatial policy

**РЕГИОНАЛНА И ПРОСТРАНСТВЕНА ПОЛИТИКА - ПЛАНИРАНЕ НА
СТАРИТЕ ПРОМИШЛЕНИ ЗОНИ****Мария Вълкова Шишманова**Природо математически факултет, Югозападен университет „Н. Рилски“, Благоевград,
България valkova_chich@abv.bg

Abstract: Българският икономически модел не трябва да бъде взиман, а трябва да се основава на историческия опит на страната при отчитане на съществуващите природни дадености, наличните ресурси, политическите и икономическите реалности в Европа и света. В настоящето изследване се анализират възможностите на старите промишлени зони да бъдат ревитализирани и да се включат в националния стопански оборот. Необходимо е да стъпи на политиката за ревитализация и реиндустриализация, която би могла да използва старите промишлени зони чрез рекапитализация, техническо и технологическо обновление. В градовете, на които е разработен Интегриран план за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) вече са на път да поемат към рехабилитация, възстановяване и регенериране, с което да се съживят и заработят. Проследена е икономическа политика на развитие на новите индустриални зони и възстановяване на старите промишлени зони в градовете. Индустриалната политика в България означава оздравяване и ускорено развитие на българската индустрия. Регионална политика и развитие - през програмния период 2014 - 2020 г. започва прилагане на новите стратегически и планови документи за социално-икономическо и пространствено развитие на териториалните общности. Териториална (пространствена) политика стъпва на интегриран подход в развитието на градската среда. Проследени са важни съвременни явления и фактори, оказващи въздействие върху териториалното и архитектурно решение на индустриалните сгради и комплекси. Изведени са ползите от изграждането и ревитализацията на

производства и дейности в изоставени производствени територии като се цели положителен ефект в социален, икономически, екологичен и пространствен аспект. Негативните практики не бива да възпрепятстват производствените зони в упадък. Чрез конверсия може да се постигне оптимално използване на териториалните ресурси и балансираното развитие на градската структура. Интензивното устойчиво развитие води до положителни ефекти. Затрудненията могат да бъдат преодоляни чрез инициатива на местното самоуправление, бизнеса, собствениците на земите и други участници за създаване на стратегии за оптимално развитие на производствените зони в контекста на градската структура и социално-икономическите фактори, за промяна в нормативната уредба, за данъчни облекчения и други финансови стимули, за стимулиране на ПЧП и други. Необходимо е извършване на редица задълбочени проучвания за избор на място, целесъобразност и оптимално решение с цел осигуряване на дългосрочно съществуване, финансов и социален ефект на мероприятиято, както за неговите инициатори, така и за хората, върху които то ще има ефект (местно население, ползватели, работници и други).

Keywords: промишлени зони, ревитализация, индустриална политика, регионална и териториална политика

ВЪВЕДЕНИЕ

Българският икономически модел не трябва да бъде взаимстван, а трябва да се основава на историческия опит на страната при отчитане на съществуващите природни дадености, наличните ресурси, политическите и икономическите реалности в Европа и света. Той е необходимо да диверсифицира вноса на енергоресурси, както и да предостави възможности на бизнеса за откриване на нови свободни ниши за износа на произведената продукция. Необходимо е да стъпи и на виждането за ревитализация и реиндустриализация, която би могла да използва старите промишлени зони чрез рекапитализация, техническо и технологическо обновление.²⁰ Тези зони в градовете, на които е разработен Интегриран план за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) вече са на път да поемат към рехабилитация, възстановяване и регенериране, с което да се съживят и заработят.

1. ИКОНОМИЧЕСКА ПОЛИТИКА: РАЗВИТИЕ НА НОВИТЕ ИНДУСТРИАЛНИ ЗОНИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА СТАРИТЕ ПРОМИШЛЕНИ ЗОНИ В ГРАДОВЕТЕ

В процеса на преход към пазарна икономика в България се пристъпи към изграждането на индустриални зони като един от най-ефективните инструменти за привличане и поощряване на преките чуждестранни инвестиции в България, защото без изградена инфраструктура, учредено право за строеж и гарантирана административна подкрепа на местните и държавните органи в страната би било трудно да се осъществи изграждане на предприятие в икономически приемливи срокове. Нормативната база за тяхното развитие са Законът за насърчаване на инвестициите, Законът за публично-частното партньорство, Законът за устройство на територията и редица други документи, Стратегията за развитие на индустриалните зони. Съществена роля играе за развитието на индустриалните зони Агенцията за подпомагане на инвестициите, която провежда държавната политика за привличане на инвеститори, одобрява проектите им за инвестиции и е посредник между тях и индустриалните зони.

В Българската агенция за инвестиции са регистрирани 62 индустриални икономически зони, в т.ч. 14 функциониращи, 21 с напълно или почти изградена инфраструктура, с възможност за приемане на инвеститори и 27 в процес на развитие. Индустриалните зони са съсредоточени в големите индустриални, университетски и транспортни центрове в страната – София, Пловдив, Варна, Бургас, Русе и др.

Твърде високите за българския бизнес цени на земята и услугите в индустриалните зони, както и изискването за минимална инвестиция в размер на 10 млн. лв. ги правят труднодостъпни за малките и средни български предприятия. В тази връзка е не само икономически целесъобразно, но и необходимо да се пристъпи към възстановяването и модернизирването на старите промишлени зони в градовете и улесняване на процеса на тяхното „заселване“ от заинтересовани български фирми. Необходимо е въвличане в стопански оборот на съществуващата, напълно неизползвана инфраструктура (производствени сгради, административни помещения, складове, автомобилни и железни пътища и съоръжения, електропроводи,

---

²⁰ Като „реиндустриализация“ се характеризира процесът на увеличаване на относителния дял на индустрията в създаването на брутна нова стойност в рамките на едно национално стопанство. Под „реиндустриализация и нова високотехнологична (ВТ) индустриализация“ се разбира разширяване на индустриалната база на страната чрез създаването на нови високотехнологични предприятия, както и ревитализация на бивши промишлени предприятия и индустриални зони чрез рекапитализация, техническо и технологическо обновление.

водопроводи и канализация), изграждана с години и реституирана при приватизацията през 90-те години на миналия век. За тази цел освен средства от централния и местните бюджети биха могли да се използват и различни форми на публично-частно партньорство за ревитализиране на тези зони.

2. ИНДУСТРИАЛНА ПОЛИТИКА

Индустриална политика в България означава оздравяване и ускорено развитие на българската индустрия. Това е възможно само по пътя на рязко повишаване на нейната конкурентоспособност. Конкурентоспособността може да бъде повишена само чрез оптимизация на веригите за създаване на стойност в индустрията, тясното взаимодействие между индустрията и сектора на индустриалните услуги, ускореното развитие на иновациите като условие за постоянно обновяване на произвежданата продукция и предлаганите услуги. Индустриалната политика може да проведе както чрез пряка намеса на държавата на пазара, в отделни икономически сфери и фирми, така и опираща се на концепцията за социалното пазарно стопанство, чисто корективна там, където пазарният механизъм по една или друга причина не действа. Добра илюстрация на първия вид индустриална политика е Франция, а на втория Германия. С оглед специфичните условия на страната едно разумно съчетание на двете форми на държавна намеса би било най-подходящо (3).

3. РЕГИОНАЛНА ПОЛИТИКА И РАЗВИТИЕ

През програмния период 2014 - 2020 г. започва прилагане на новите стратегически и планови документи за социално-икономическо и пространствено развитие - Оперативната програма „Региони в растеж“ и „Програмата за развитие на селските райони“, даващи възможност за използване на финансовите инструменти на ЕС. Следват инвестиционни проекти, чието разработване и реализация е заложено в Общинските планове за развитие, Общите устройствени планове на градове и общини, Интегрираните планове за градско възстановяване и развитие. В тях са заложили принципите на „регенерацията“ като комплексна визия, подкрепена с конкретни дейности, насочени към промяна на физическите и екологичните условия в градската среда за постигане на икономически и социални ефекти. Промяната на предназначението на бивши, занемарени или изоставени градски територии и обекти (индустриални зони, казарми, кариери, мини, сметища и др.) е реална възможност за превръщането им в паркове, зони за спорт и отдих, за развлечения и атракции или за бизнес - ревитализация на дейности и високи технологии, логистични комплекси. Така може да се промени облика на градовете и да се допринесе за привличане на нови инвестиции (2).

В структурата на ОП „Региони в растеж“ са изяви осем приоритетни оси за финансиране на общински проекти. Две от тези оси предвиждат финансиране на проекти, свързани с принципите на регенерацията. Това са: ос 1: „Устойчиво и интегрирано градско развитие“, насочена към изпълнение на ИПГВР на градове от 1, 2 и 3 ниво. Действията по тази приоритетна ос са за подобряване на градската среда, обновяване на градовете, възстановяване на терените за вторично застрояване, включително на зоните за регенерация и конверсия.

Групата дейности в „Зони с потенциал за икономическо развитие“ включват реализирането на подходящи интервенции, които ще ги превърнат в привлекателно място за развитие на бизнес и предприемачество и по този начин ще допринесат за създаването на нови работни места. Тези дейности са: подобряване и реконструкция на техническата инфраструктура, свързана с бизнеса; рехабилитация на улици, осигуряващи достъп до и в индустриалните зони, осветление на обществени места; озеленяване, места за отдих, велоалеи, паркинги за велосипеди и автомобили за работещите в икономическите зони и др.

В новите общински планове за развитие съществуват редица идеи за промяна предназначението на терени и сгради, загубили традиционните си функции, които се нуждаят от обновяване, реконструкция и модернизация, отговарящи на тенденциите за развитието на общината. Това са производствени зони с остаряла материална база или изчезнали стари производства, пустеещи казармени терени, закрити рудници и кариери и др. които се нуждаят от „нов живот“. Европейската практика през последните 30 години показва голямо разнообразие от примери за успешно преустройство на територии, които за загубили ролята си, и държавата или местните власти са предприели действия за регенерирането им с цел решаване на значими устройствени и социални проблеми на местната общност. В някои от европейските страни са разработени стратегии за конверсия и конкретни програми за осъществяването им в дългосрочен период от време.

Приетата Стратегията за развитие на индустриалните зони има за цел да послужи като стратегически документ, който определя общата рамка и диференцира целевите пазари и групи, откроява и анализира факторите на пазара, добрите модели и бизнес възможности, както и потенциала, свързан със

спецификата в инфраструктурата на дадените индустриални локации. С нея трябва да се извърши обективно и икономически целесъобразно представяне на общите и специфичните условия на икономическата среда на индустриалните зони, за да може да се разкрие пълният потенциал на ползите за бъдещите инвеститори. Със стратегията се набелязват конкретни действия за развитието на индустриалната база в страната в съответствие с приоритетни сектори и стимули за привличане, задържане и разширяване на инвестициите на територията на зоните (5).

Комитетът за Регионално Развитие към Европейския парламент възложи изготвянето на Регионални стратегии за развитие на индустриалните зони, стратегически документ, който да послужи за база при дискусии за бъдещи конкретни параметри на индустриални политики (5). В настоящия период, необходимостта от свежи инвестиции в нови технологии предопределя и възможността за подобряване на конкурентоспособността на българската икономика. В средносрочен и дългосрочен план, целите на България за постигане на конкурентоспособна икономика са приоритно свързани с развитието на индустрията. За разлика от редица европейски държави, у нас няма нормативна и методологическа основа за реализация на индустриалните политики и особено за развитие на техния ключов инструмент - индустриалните зони.

Стратегията се изготвя и в съответствие с цел 14 „Създаване на благоприятна среда за инвестиционна дейност на зелено в индустриални зони към приоритет 3.5 „Подобряване на бизнес средата за насърчаване на инвестиционната активност и подкрепа на българските производители” на Програма на правителството за стабилно развитие за периода 2014-2018 г (4).

Стратегията предлага следната визия за развитие на индустриалните зони в страната: „Дружествата, управляващи индустриални зони на територията на България – компетентни, надеждни и предпочитани партньори за реализация и управление на инвестиции с ключов принос за икономическия растеж на България, достигайки 10% дял от общия размер на привлечени инвестиции в различните индустриални зони и паркове до 2025 г.“

Стратегическата цел 1: Развитие на индустриалната база в подкрепа на икономическия растеж на българската икономика.

Оперативна цел 1. Създаване на благоприятна нормативна и оперативна рамка за развитие на индустриалните зони и за взаимодействие между всички заинтересовани страни.

Оперативна цел 2. Укрепване на индустриалната база на зоните

Оперативна цел 3. Изграждане на привлекателна логистика и модерна съпътстваща инфраструктура
Дейности:

1.3.1. Изграждане и доизграждане на комунална инфраструктура във всяка от функциониращите зони (улицы, зелени площи, улично осветление, сметосъбиране, транспорт от/до зоната на работещи и пр.)

1.3.2. Изграждане на обекти и зони за спорт и отдих във всяка от функциониращите зони

1.3.3. Изграждане на допълнителни обекти за търговски цели – ресторанти, магазини и др.

Не е възможно да се привличат стратегически инвеститори, когато няма адекватна нормативна база. Министерство на икономиката подготвя анализ на условията за инвестиране в подобни зони в съседни държави, както и на такива в други страни-членки на Европейския съюз. Целта е да се констатира добрите практики и да се подготвят законодателни и административни предложения за облекчаване на условията за инвестиции и насърчаване на интереса към бизнес в индустриалните зони у нас.

4. ТЕРИТОРИАЛНА (ПРОСТРАНСТВЕНА) ПОЛИТИКА - ИНТЕГРИРАН ПОДХОД В РАЗВИТИЕТО НА ГРАДСКАТА СРЕДА - ГРАДОВЕТЕ В ЕТАПА НА ПРЕСТРУКТУРИРАНЕ НА ИКОНОМИКАТА

Установява се назряващата необходимост от цялостно мислене при планирането на развитието на урбанизираните територии. Спадът в индустрията и невъзможността секторът на услугите да поеме икономическата тежест, която пада върху него е необходимо да се намери нов подход и да се потърсят начини за стимулиране на едно ново, модерно производство (7). В Източна Европа постиндустриалните промени са силно осезаеми, като някои от тях успяха по-добре да осъществят прехода на своите икономики и оттам - в начина, по който функционират и се развиват урбанизираните територии.

В България големите промишлени обекти бяха ликвидирани, а на тяхно място не възникнаха нови производствени мощности и по-голямата част от градовете, създадени около тези предприятия, се обезлюдиха, а тяхната инфраструктура остана непроменена и в състояние на разруха (комуникационната и енергийната инфраструктура, така и за образователната и културната).

Бъдещето е в намирането на нови пазари и използването на стратегическото положение на страната ни. Необходимо е чрез градското планиране на фона икономическия статус, и необратимите процеси, следващи световни тенденции в една взаимнообвързана, глобална икономическа структура да се реструктурират и ревитализират промишлените зони.

5. УРБАНИСТИЧНОТО РАЗВИТИЕ В СВЕТЛИНАТА НА ПРОМЕНЕТЕ В ИКОНОМИЧЕСКИЯ СТАТУС НА СТРАНАТА

Урбанистичното развитие у нас е пряко свързано с процесите на реструктуриране на икономиката - както в световен, така и в регионален мащаб. Процесите на градско развитие не само в столицата, но и в другите градове стават с бързи темпове, често свързани с финансова или политическа взаимнообвързаност. Проблемът е в градското планиране - липсата понякога на опит при интегрираните подходи за градско планиране и възстановяване. Лесно е да се идентифицират основните проблеми, но решението им далеч не е така просто и следва да се почерпи опит от страните тръгнали по този път. Трябва да се анализират тези примери и да се прецени възможността от прилагането им и същевременно да се направят изводи за допуснати грешки, които да се избегнат в бъдеще.

6. ВАЖНИ СЪВРЕМЕННИ ЯВЛЕНИЯ И ФАКТОРИ, ОКАЗВАЩИ ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ ТЕРИТОРИАЛНОТО И АРХИТЕКТУРНО РЕШЕНИЕ НА ИНДУСТРИАЛНИТЕ СГРАДИ И КОМПЛЕКСИ

Това са:

- информационните иновации и причинените от тях съществени промени в структурата на икономиката, както в традиционните отрасли на промишлеността, така и в появата на нови производства на основата на високотехнологични продукти;
- преход от електро-механичните технологии към дигиталните;
- интелектуализацията на промишленото производство;
- човешкият фактор;
- опазване на околната среда и прилагане на принципите на устойчиво развитие;
- развитие на индустриални дейности отговарящи изискванията на кръговата икономика;
- глобализация и в промишленото производство – дислоциране на производства, промяна на „географията“ на производството. В различните райони се развиват производства не винаги характерни за местния профил на индустрията, внасящи нови характеристики.

7. СЪВРЕМЕННИ ПОДХОДИ И ПРИМЕРИ ЗА ПРОМЯНА НА ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕТО

При преглед какво се случва в съседните страни и в Западна Европа, може да се даде като пример проучване направено от Университета на Букурещ. Те открояват пет процеса на промени в индустрията:

- даване под аренда на прилежащи резервни площи към предприятията, чрез реновация на ситуираните в тях постройки или изграждане на нови;
- цялостна ликвидация и продажба на индустриални терени и използването им за други цели;
- релокация на производствени мощности извън града (нарастваща в последно време тенденция);
- промяна в отрасъла спрямо нуждите на пазара (напр. от тежко машиностроене към текстилна промишленост) (1);
- инвестиране в модерно оборудване произвеждащо качествена и евтина стока и едновременно с това отговарящо на европейските екологични стандарти.

За да се привлече интересът на частния сектор, е необходимо не да се задават правила и дадености, а да се отговори на конкретните изисквания и нужди на пазара, а именно да се проектира съответната пространствена рамка и инфраструктура, за да се получи благоприятна инвестиционна среда.

8. НАСОКИ ЗА ПРИЛАГАНЕ ОПРЕДЕЛЕНИ МОДЕЛИ НА КОНВЕРСИЯ

Могат да се потърсят някои основни принципи общоприложими и у нас. Трябва сградата (сградите) и промишлената територия, обект на конверсия и/или ревитализация, да са разположени на благоприятно място от гледна точка на инфраструктура, географското местоположение или да предлагат интересни гледки и възможности за използване на особености на релефа и други природни дадености. Характерният градообразуващ елемент - реката, която присъства в значителна част от големите градове може да се включи в модела у нас.

Необходимо е да има държавно-общинска ангажираност, изразяваща се не толкова във финансова подкрепа, а по-скоро в създаване на благоприятна нова рамка и предприемане на пакетни мерки за насърчване на инвестициите. Тези процеси не е възможно да стават стихийно, спорадично и само с участието на частния сектор. Необходимо е да се създадат благоприятни условия чрез данъчни облекчения и други инструменти от страна на законодателната и изпълнителната власт.

Конверсията на отделни сгради е със сравнително тясно поле на въздействие от гледна точка на градоустройството, поради което трябва да се търси нейната роля като инструмент за засилване на влиянието на определена територия в организма на прилежащата урбанизирана територия. При определянето на тези „точки на въздействие“, каквито биха могли да се нарекат отделните предприятия, трябва да се вземе предвид тяхната последваща роля и как те биха допринесли за положителното развитие на целия град. Голям проблем у нас представлява ситуацията със собствеността на земята и законите инструменти за осъществяване на отчуждаване при изграждане на инфраструктурата. Това води до забавяне на процесите на ревитализация на промишлените територии и тяхното неефективно използване. Също така се създават и предпоставки за спекулативно покачване на цените на земята в дадени райони поради различни икономически или политически причини или повишено търсене поради възможност за получаване на субсидии (напр. земеделските земи). Решението на проблемите трябва да се търси чрез интегрирани и интердисциплинарни подходи.

9. КОНВЕРСИЯ НА БИВШИ ВОЕННИ ТЕРЕНИ И ОБЕКТИ.

Промяната на предназначението на бившите казарми у нас е реална възможност за решаване на значими устройствени и социални общински проблеми - превръщането им в паркове, зони за спорт и отдих, за развлечения и атракции или за бизнес и високи технологии може да промени облика на редица градове и да допринесе за привличане на инвестиции и повишаване качеството на живот на хората (2).

10. ЛОГИСТИЧНИ КОМПЛЕКСИ – ГРАДОУСТРОЙСТВЕНА ОРГАНИЗАЦИЯ И РОЛЯТА ИМ В ОБНОВЯВАНЕТО НА ИЗОСТАВЕНИТЕ ПРОИЗВОДСТВЕНИ ЗОНИ В БЪЛГАРИЯ

Глобалното икономическо развитие налага нови измерения на конкуренцията, които се базират на механизми за управление на обмена на стоки. В съвременното информационно общество управлението на доставките се осъществява чрез логистика в логистични комплекси.

Стратегическото местоположение на България в контекста на европейската ѝ принадлежност извежда с особена важност въпроса за превръщане на логистичните дейности в значим фактор в съвременната ни икономика. Благоприятни урбанистични условия за логистични дейности предоставят и част от изоставените производствени зони. В този контекст проблемът за логистиката и логистичните комплекси, тяхното съдържание, местоположение и градоустройствена организация е значим и актуален. Значителна част от нефункциониращите производствени зони притежават характеристики, които плътно съответстват на основните принципи за организация на логистичните комплекси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Ползите от изграждането и ревитализацията на производства и дейности в изоставени производствени територии цели положителен ефект в следните аспекти:

Социални - повишаване качеството на живот; намаляване риска от превръщането им в гета; намаляване на престъпността; откриване на нови работни места;

Икономически - стимулиране на градската и регионална икономика; създаване условия за изграждане на благоприятна бизнес среда; подпомагане на местния бизнес; привличане на нови икономически партньори и инвеститори;

Екологични - въвеждане на енергоефективни и съвременни технологии, които да намалят потреблението на ресурси и замърсяването на околната среда; стимулиране развитието на компактният град, или т. нареченото интензивно градско развитие чрез предотвратяване превръщането в „бели петна“ на изоставените промишлени зони;

Пространствени - стимулиране развитието на градската структура; оптимизиране на транспортната и техническата инфраструктура; подобряване използването на земята и наличния сграден фонд; създаване на естетична и съхранена околна среда.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Петличков, Ал. 2015, ИПГВР и тяхното отношение към регенерацията на промишлените територии, Архитектура № 61 pp. 28-31
- [2] Шишманова, М. 2016, Градската регенерация – възможност за опазване на териториални и сградни ресурси в индустриалните зони. Рекултивация на терените, География и приятели, Парадигма, София, pp. 430 – 443
- [3] Бяла книга за нова високотехнологична индустриализация 2015 – 2025
- [4] Програма на правителството за стабилно развитие за периода 2014-2018 г. http://www.government.bg/fce/001/0211/files/Government%20programme%202014-2018_13.02.2015.pdf
- [5] Стратегия за развитие на индустриалните зони, 2015, МИ http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/vop/strategy_industrial_zones.pdf
- [6] COHESION POLICY 2014-2020 The new rules and legislation governing the next round of EU Cohesion Policy investment for 2014-2020 have been formally endorsed by the Council of the European Union in December 2013 http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/iti_en.pdf
- [7] COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS A Stronger European Industry for Growth and Economic Recovery Industrial Policy Communication Update - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0582:FIN:EN:PDF>